

КОДЕКС

жасанды интеллект (ЖИ) қауіпсіз пайдалану ережелері

«№3 гимназия» КММ, Қарағанды қ.

1. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

1.1. Бұл Кодекс Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының «Орта білім беру жүйесінде жасанды интеллектті этикалық қолдану бойынша Нұсқаулығы» негізінде, Қазақстан Республикасының «Білім туралы», «Жеке деректер және оларды қорғау туралы» заңдарына сәйкес әзірленді және Гимназияда жасанды интеллект (ЖИ) технологияларын оқу үдерісінде біртұтас қолдану ережелерін айқындайды.

1.2. Кодекстің мақсаты: ЖИ-ны білім беру сапасын арттыратын, оқушылардың сыни тұрғыдан ойлау қабілетін дамытатын және педагогикалық өзара әрекеттесудің адамгершілік сипатын сақтайтын қауіпсіз және тиімді құрал ретінде біріктіру.

1.3. Кодекс Гимназия оқушыларына, педагогикалық қызметкерлерге, әкімшілік және оқу-көмекші қызметкерлерге, оқушылардың ата-аналарына (қандай заңды өкілдеріне) қатысты.

2. НЕГІЗГІ ҰҒЫМДАР

- **Генеративті жасанды интеллект (ЖИ)** – пайдаланушы сұранысы негізінде мәтін, сурет, аудио немесе басқа да жаңа контент жасай алатын технология (мысалы, ChatGPT, Gemini, Copilot, Claude т.б.).
- **Ашып көрсету (Disclosure)** – орындалған жұмыста ЖИ қолданылғанын, мақсатын және көлемін міндетті түрде ашық көрсету.
- **Авторлық** – адамның шығармашылық, зияткерлік және аналитикалық үлесі, ол оған жеке жауапкершілік жүктейді.
- **ЖИ галюцинациясы** – ЖИ-модель шынайы естілген, бірақ іс жүзінде жалған немесе ойдан шығарылған ақпаратты туғызатын жағдай.
- **Академиялық адалдық** – авторлық құқық нормаларын сақтау, оқу жұмыстарын адал және ашық орындау.

3. ГИМНАЗИЯДА ЖИ ПАЙДАЛАНУ ПРИНЦИПТЕРІ

3.1. **Адамға бағытталғандық.** ЖИ – гимназист тұлғасын және мұғалімнің педагогикалық шеберлігін дамытуды қолдау құралы. Шешімдерді қабылдау, бағалау және эмоционалды өзара әрекеттесу адамға қалады.

Кесте 1. Педагогтарға арналған ЖИ саласындағы құзыреттер шеңбері

Аспектiлер	Игеру (Acquire)	Тереңдету (Deepen)	Жасау (Create)
Адамға бағытталған ойлау	Адамның бастамашылдығы (Human agency)	Адамның жауапкершілігі (Human accountability)	Әлеуметтік жауапкершілік
ЖИ этикасы	Этикалық қағидалар	Қауіпсіз және жауапты пайдалану	Этикалық қағидаларды бірлесіп құрастыру
ЖИ негіздері	ЖИ-дің базалық	Қолдану дағдылары	ЖИ көмегімен жасау

мен қолданбалары	техникасы мен қолданбалары		
ЖИ педагогикасы	ЖИ көмегімен оқыту	ЖИ-ді педагогикаға интеграциялау	ЖИ арқылы күшейтілген педагогикалық трансформация
Кәсіби даму үшін ЖИ	Өмір бойы білім алуды қамтамасыз ететін ЖИ	Ұйымдық оқытуды жетілдіруге арналған ЖИ	Кәсіби трансформацияны қолдауға арналған ЖИ

Дереккөз: ЮНЕСКО (2024)

Кесте 2. Оқушыларға арналған ЖИ саласындағы құзыреттер шеңбері

Құзырет аспектілері	Прогресс деңгейлері
	Түсіну
Адамға бағытталған ойлау	Адамның бастамашылдығы (Human agency)
ЖИ этикасы	Дене арқылы іске асқан этика
ЖИ әдістері мен қолданбалары	ЖИ негіздері
ЖИ жүйелерін жобалау	Мәселені анықтау

Дереккөз: ЮНЕСКО (2024)

3.2. **Ашықтық.** Оқу жұмысында ЖИ қолдану кез келген жағдайда анық және нақты көрсетілуі керек. ЖИ жұмысын өз жұмысы ретінде тиісті көрсетпестен (disclosure) таныстыруға тыйым салынады.

3.3. **Жауапкершілік.** Мазмұнға, ақпараттың сенімділігіне және жұмыстың соңғы нәтижесіне әрдайым адам (оқушы немесе педагог) жауап береді. Алгоритм тек қана құрал-көмекші болып табылады.

3.4. **Әділдік.** Біз алгоритмдік үрдістің (bias) тәуекелдерін танимыз және белсенді түрде қарсы келеміз. ЖИ құралдары барлық гимназистер үшін қолжетімді және пайдалы болуы керек.

3.5. **Қауіпсіздік.** Жеке деректерді қорғау бойынша ҚР заңнамасын қатаң сақтаймыз. Жеке деректерді анонимдендірмегенде және келісімсіз жалпыға бірдей ЖИ-сервистерге жүктеуге тыйым салынады.

4. **ЖИ ПАЙДАЛАНУ ДЕҢГЕЙЛЕРІНІҢ МАТРИЦАСЫ**

Бұл матрица оқу жұмыстарында ЖИ қатысуының рұқсат етілген деңгейін айқындайды.

Деңгей	Атауы	Неге болады?	Ашып көрсету талабы
1	ЖИ-сыз	Жұмыс толығымен өздігінен орындалады.	Талап етілмейді.
2	Идеялар көмекшісі	ЖИ идеяларды іздеу, құрылым, жоспар үшін пайдаланылады. Контентті адам жасайды.	Міндетті. Қызмет пен мақсатты көрсету.
3	Жоба серіктесі	ЖИ нұсқаны жасауға көмектеседі. Соңғы нұсқасы оқушы тарапынан айтарлықтай өңделген.	Міндетті. ЖИ мен өз үлесін нақты бөлу.
4	Үлестесу	ЖИ жасаған контент пайдаланылады. Оқушы сыни түрде тексеріп, өңдейді	Міндетті. ЖИ қай жерде қолданылғанын

			көрсету.
5	ЖИ автор ретінде	Контент жасау үшін ЖИ кеңінен пайдаланылады. Тек мұғалім рұқсатымен!	Егжей-тегжейлі негіздеме және рәсімдеу.

Ескерту: Мұғалім тапсырма аясында ЖИ пайдалану деңгейін шектей алады (мысалы, «тапсырма 2-деңгейде орындалады»).

5. БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНІҢ ҚАТЫСУШЫЛАРЫНЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ

5.1. ГИМНАЗИСТ МІНДЕТТІ:

- Кез келген жұмыста ЖИ қолданылғанын үлгі бойынша ашық көрсету: *«Осы жұмысты орындау барысында мен [қызмет атауы] қызметін [мақсат] үшін пайдаландым. Менің өз үлесім: [талдау, фактілерді тексеру, толықтырулар, жеке мысалдар т.б.]»*.
- ЖИ-дан алынған барлық ақпаратты сенімді дереккөздер бойынша (оқулық, ғылыми мақалалар, ресми сайттар) сыни түрде тексеру.
- ЖИ-сервистерге өзі, басқа оқушылар немесе мұғалімдер туралы жеке ақпаратты жүктемеу.
- Шығармашылық және аналитикалық өңдемесіз тапсырмаларды тікелей орындау үшін ЖИ пайдаланбау.

ГИМНАЗИСТ ҚҰҚЫҒЫ БАР:

- Мұғалім белгілеген деңгейлер аясында оқу мақсатында ЖИ-ді қолдануға.
- ЖИ-ді дұрыс әрі жауапты қолдану бойынша мұғалімнен кеңес алуға.
- Қалаған жағдайда ЖИ-ді қолданудан бас тартып, жұмысты дербес орындауға.
- ЖИ қолданылғанына немесе қолданылмағанына қарамастан, өзінің жеке үлесі үшін объективті баға алуға.
- Гимназиядағы ЖИ қолдану ережелерін жетілдіруге ұсыныс енгізуге.

5.2. ПЕДАГОГ МІНДЕТТІ:

- Тапсырмаларда ЖИ пайдаланудың рұқсат етілген деңгейлерін және мақсаттарын нақты тұжырымдау.
- Гимназистерді ЖИ-мен сыни жұмыс істеуге үйрету: фактілерді тексеру, галлюцинацияларды анықтау, дәйексөз және ашып көрсету ережелері.
- Ең алдымен жеке үлесті, аналитикалық ойлауды және ақпаратты тексеру сапасын бағалау, мәтін көлемін емес.
- Тек Гимназия бекіткен ЖИ-қызметтерді пайдалану, оқушылардың жеке деректерін оларға жүктемей.

5.3. АТА-АНА (ЗАҢДЫ ӨКІЛ) ҚҰҚЫҒЫ БАР:

- Оқу үдерісінде қандай ЖИ-қызметтердің және қандай мақсатта пайдаланылатынын білу.
- Баланың жеке деректерін қорғау шаралары туралы ақпарат алу.
- ЖИ қолдану мәселелері бойынша түсініктеме алу үшін сынып жетекшісіне немесе Гимназия әкімшілігіне жүгіну.

5.4. АТА-АНА (ЗАҢДЫ ӨКІЛ) МІНДЕТТІ:

- Осы Кодекспен танысып, оны баласымен талқылау.
- Үйде технологияларды пайдалануға баласының жауапкершілікті және сыни көзқарас қалыптастыруына ықпал ету.

6. ҚОРЫТЫНДЫ ЕРЕЖЕЛЕР

6.1. Бұл Кодекс Гимназияның Ішкі ережелері мен Академиялық адалдық туралы Ережеге қосымша болып табылады.

6.2. Кодекстің орындалуына Гимназия әкімшілігі мен академиялық адалдық комиссиясы бақылау жүргізеді.

6.3. Осы Кодекс ережелерін бұзу тәртіпті және академиялық адалдықты бұзу ретінде қарастырылып, Гимназия ережелерінде көзделген әрекет шараларын қолдануға әкеледі.

6.4. Кодекс технологиялардың дамуы мен нормативтік базаны ескере отырып, мерзімді түрде (кем дегенде екі жылда бір рет) қарауға және жаңартуға жатады.